

5è. Congrés d'Estudis de la Marina Alta

400 anys de l'expulsió dels moriscs dènia (marina alta) 16-10-2009

Començant els actes del 5é. Congrés a 2/4 de 9 del matí, del dia 16 d'octubre passat, tinguérem temps de sobra per viatjar del Maresme a Dènia (500 Kms.) amb tranquil·litat. Ens va rebre a la sortida de l'autopista Antoni Lluís Carrió, secretari general i gerent de l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta i també vocal de la Junta de Govern de la CCEA.

La Marina Alta és la primera comarca d'Alacant, després de creuar la plana de la Safor valenciana i aquí el pla es torna abrupte i la costa s'endinsa uns 30 Kms. fins al cap de la Nau, havent-se acabat les llargues platges de sorra a Dènia, on comencen les serres amb el Montgó, la muntanya emblemàtica de la ciutat. Les altres serralades de la Bètica que acaben a la costa, la converteixen en un continu rocós amb petites platges i cales, culminant al sud de la Marina Alta amb el penyal d'Ifac, a la població de Calp, la segona més poblada (29.000 hab.) de la comarca.

Dènia, la capital de l'antic marquesat, actualment amb uns 45.000 habitants, era denominada *Dianium* pels romans. Als inicis del segle VIII, durant la invasió del Regne Visigot d'Hispania, fou conquerida pels musulmans, formant part del Califat de Còrdova i després d'un petit regne de Taifa. I així Daniya durant 500 anys viurà les invasions dels almoràvits i els almohades, crisis i molts temps d'esplendor.

Els habitants es convertiren a l'islam, i des dels

regnes cristians se'ls va anomenar andalusins, quedant alguns grups, que obtingueren permís per continuar seguint els costums i religió cristiana i que foren els cèlebres mossàrabs (arabitzats)

Després de la conquesta de Jaume I, la població que es va quedar vivint en el Regne de València, sense renunciar a la seva religió i costums, va ser nomenada mudèjar (domesticat). Però per convicció o més aviat per força, en els tres segles següents, des de la conquesta fins a l'expulsió a l'any 1609, es va anar convertint al cristianisme i llavors prengué el nom pejoratiu, de morisca.

Per commemorar els 400 anys de l'Expulsió dels Moriscs (1609-2009) un dels episodis més transcendents de la història del Regne de València i altres regnes d'Espanya, en el regnat de Felip III, l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, ha convocat el seu 5é Congrés. L'èxit del qual ha sobrepassat les expectatives de l'IECMA, amb 223 inscrits, quan en els anteriors congressos no aconseguiren arribar als 100. Les actes de les 31 comunicacions i 5 ponències, presentades sobretot per professors de la Universitat de València, ens seran obsequiades al CEAJC, com assistents.

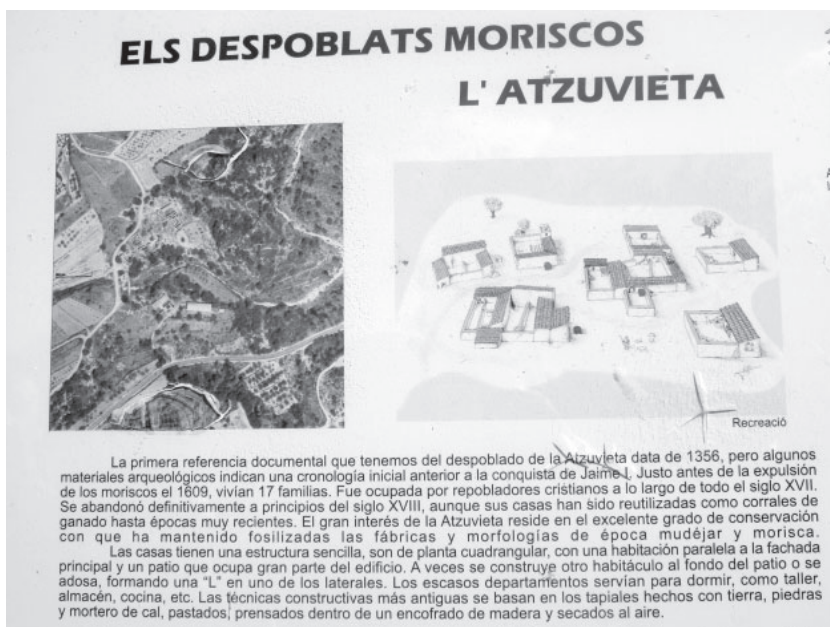
Per entrar a la gran sala d'actes de la Casa de Cultura de Dènia, plena de públic, sortí varem tenir de l'ajut dels nostres amfitrions. Vam disfrutar de l'ambient animat i festiu, amb molta més joventut que no pas tercera edat, començant l'obertura

oficial, amb la benvinguda del President de l'IECMA, Antoni Prats i Gràcia, acompanyat pels representants de l'Ajuntament, de la comarca, de la Diputació d'Alacant i de l'arxivera municipal de Dènia, Rosa Seser i Perez, membre de la Junta de Govern de l'IECMA i directora de la revista "Aguaites", que ja hem rebut al CEAJC.

La conferència inaugural anà a càrrec del Dr. Manuel Ruzafa (Universitat de València): *Los musulmanes de Valencia entre la conquista de Jaume I y la conversión forzosa del siglo XVI (1236-1526)*.

Després del concert de l'Orfeó de Dènia, se'ns va oferir un

Cartell explicatiu
al poblat morisc
(Vall d'Alcalà).
Foto: Julià Lladó

vi d'honor, en una sala plena de gom a gom de gent, on era difícil acostar-te a unes taules, amb un espectacular servei de menjars marroquins. Els cambrers amb luxoses vestimentes àrabs, t'ajudaven a escollir deliciosos menjars i preparaven te amb menta, sense parar, per tots els convidats.

El dissabte 17, es va fer una visita guiada al poblat derruït de l'Atzuviet a la Vall d'Alcalà, on ens, explicaren les característiques de les construccions dels moriscs, la seva vida quotidiana, familiar i religiosa. En els dies 24 i 25 d'octubre, s'acabaren d'exposar, comunicacions sobre demografia, toponímia societat, i principalment sobre l'expulsió.

L'abril del 1609, Felip III, firmà l'edicte d'Expulsió dels Moriscs, sota la pressió del privat del rei, duc de Lerma i marquès de Dènia i la de l'arquebisbe i virrei de València, Juan de Ribera, que al·legaven el perill d'invasió barbaresca amb l'ajuda dels moriscs i la seva heretgia persistent, que provocava la desconfiança de l'església i l'animadversió de la població cristiana.

I així es va desfermar la gran catàstrofe, que va impulsar fortament a la decadència als regnes d'Espanya que feia temps ja la patien, per les nombroses guerres i maldestra política, però sobretot als regnes de València i Aragó, que fins llavors, per la seva autonomia, se n'havien escapat. Catalunya no sofrí directament l'impacte del daltabaix, perquè solament s'expulsaren 7.000 moriscs, de la Ribera d'Ebre i el Baix Ebre principalment, i molts altres, veritablement integrats a la població autòctona, se salvaren de l'injust edicte.

Es van expulsar entre 300.000 i 400.000 moriscs, dels quals 135.000 ho foren del Regne de València, que representaven un 34% de la població! Del port de Dènia, sortiren les primeres galeres i molts navilis de l'esquadra reial, desterrant 47.000 persones de totes les edats, despullats de tots els seus béns, cap a un destí incert, a Orà i altres ciutadelles del nord d'Àfrica. Els rumors de maltractaments i que moltes persones eren llançades al mar, va provocar la revolta de 15.000 moriscs a la vall i serra de Laguar, sufocada a sang i foc, pels terços de Nàpols i Sicília.

Les conseqüències en el Regne de València foren devastadores, sobretot a la Marina i les comarques

veïnes, amb poblacions mig abandonades, fallida de petites indústries i la ruïna del camp, que provocà als terratinents i petits senyors la pèrdua dels ingressos i rendes que obtenien de l'explotació agrària.

La gran crisi econòmica, social i cultural que patí el Regne de València va quedar profundament gravada en la memòria del poble valencià, que aquest any commemora els 400 anys de l'Expulsió, amb nombrosos actes per tot el país.

Addenda.- El cobdiciós privat de Felip III, el duc de Lerma, a la mort del rei, s'havia convertit en cardenal (?), salvant-se així de la forca, però el seu secretari, Rodrigo Calderón fou degollat i el seu fill, duc d'Úceda, amb altres, morí a la presó. Ell fou condemnat a retornar anualment setanta-dos mil ducats, per les riqueses adquirides durant el seu mandat.

El nou privat de Felip IV, amo i senyor dels regnes d'Espanya, era don Gaspar de Guzman y Pimentel, conde-duque de Olivares, que 31 anys després, amb la intenció d'eliminar les sobiranes de Portugal i Catalunya, (sobretot per disposar-ne amb tota llibertat dels cabals), va desencadenar el Corpus de Sang i la Guerra dels Segadors. Aquests fets van quedar fortament impresos en la memòria del poble català.

El voler desfer barreres, entre els dos països germans, amb el coneixement de la història (tot esperant el corredor mediterrani), m'ha impulsat a escriure la present addenda.

Julià Lladó

**Presidència del Congrés.
Foto: Julià Lladó**